

Trotsky och Lenin om Kautskys artikel ”Den ryska revolutionens drivkrafter och dess framtidsutsikter”.

L Trotsky: Kautsky om den ryska revolutionen

(23 december 1906)

[Ur skriften V zaszjtitu partij, Petersburg 1907. I denna kommenterar Trotsky Kautskys artikel på sid 139-148. Här översatt från engelska, Witnesses to Permanent Revolution, Chicago: Haymarket Books 2009, s 571-580.]

... För många kamrater kommer [Kautskys artikel] att verka helt oväntad och orimlig, kanske till och med som någon sorts övergående infall. Men det är inte första gången han har uttryckt dessa tankegångar. Skillnaden är att han nu har sammanställt dem som svar på Plechanovs förfrågan. Redan i sitt arbete från förra året om det amerikanska proletariatet¹ gjorde Kautsky en kort men meningsfull analys av den ryska revolutionens klassförhållanden, som han nu använder som grundval för sin [nuvarande] studie...

Efter att ha givit en övergripande sammanfattning av de samhällshistoriska omständigheter som å ena sidan förklarar den ryska borgarklassens politiska obetydlighet, frånvaron av varje verklig rörelse för borgerlig demokrati, och å den andra det revolutionära proletariatets kraft, skrev Kautsky följande:

Kampen för hela Rysslands intressen bärs upp av den enda moderna klass som landet har: industriproletariatet. På så sätt kan de ryska arbetarna utöva ett starkt politiskt inflytande, och kampen för att befria landet från absolutismens förkvävande bläckfisk har blivit en duell mellan tsaren och arbetarklassen, en duell där bönderna tillhandahåller oundgänglig hjälp men där de ingalunda kan spela en ledande roll.²

Vad gäller världsrevolutions framtidsutsikter med anledning av revolutionen i Ryssland, skrev Kautsky 1904: ”En revolution i Ryssland (som på den tiden bara anades) kan inte omedelbart upprätta en socialistisk regim. Landets ekonomiska förhållanden är inte tillräckligt utvecklade för det.”³ Men den ryska revolutionen måste oundvikligen ge en mäktig impuls till den revolutionära rörelsen i resten av Europa, och resultatet av att kampen återuppväcks i Tyskland kan bli att proletariatet kommer till makten. ”Ett sådant resultat”, fortsatte Kautsky,

skulle ofrånkomligen få en mäktig inverkan på hela Europa och föra med sig att det europeiska proletariatet blir politiskt ledande, och således skapa möjligheter för det östeuropeiska proletariatet att förkorta stadierna i sin egen utveckling, och genom att efterlikna det tyska exemplet *på ett konstgjort sätt skapa socialistiska institutioner*. Ett samhälle kan inte i sin helhet hoppa över de olika stadierna i sin utveckling, men de olika delarna kan göra det och skynda på sin egen försenade utveckling genom att efterlikna de ledande länderna. Och eftersom de inte bär på den barlast av traditioner som ett gammal land måste ta itu med, kan de därmed till och med hamna i tåten för utvecklingen... Detta *kan* hända [fortsätter Kautsky], men som vi redan har sagt lämnar vi här det *oundvikliga*s område och går in på *möjligheternas* område, vilket gör att allting också skulle kunna avlöpa på ett helt annat sätt.⁴

1 Karl Kautsky, ”The American Worker”, i *Witnesses to Permanent Revolution*, s 620-661.

2 Kautsky, ”The American Worker”, *ibid*, s 625.

3 Kautsky, ”Revolutionary Questions”, *ibid*, s 216. Trotsky hoppar över nästa mening: ”Det bästa det kan göra är att få till stånd en demokratisk regering bakom vilken skulle finnas ett starkt, impulsivt och progressivt proletariat som skulle kunna kräva viktiga eftergifter.”

4 *Ibid*, s 219. Den ryska översättning som Trotsky citerar skiljer sig lite från Kautskys ursprungliga text på tyska.

Detta skrevs innan den ryska revolutionen bröt ut. Det har gått nästan tre år sedan dess. Och oavsett hur försiktigt Kautsky talade i slutet på den föregående artikeln, är det uppenbart att händelseutvecklingen vad gäller de internationella perspektiven under dessa år har gått i en riktning som han betecknade som en historisk ”möjlighet”. Men det är inte den springande punkten. Huruvida den ryska revolutionen *direkt* kommer att framkalla en samhällspolitisk omvälvning i Europa, och exakt hur det kan återspegla sig i den ryska revolutionens utveckling och utgång – detta är frågor som, oavsett hur viktiga de är, för tillfället bara kan besvaras preliminärt. För närvarande handlar den centrala frågan om inrikespolitiska förhållanden och den ryska revolutionens fortsatta inriktning. Och vad gäller den frågan kan inte Kautskys uppfattningar vara tydligare. Vi måste vara ytterst tacksamma mot kamrat Plechanov, vars frågor fick en noggrann och djupt eftertänksam socialist att tala ut så kategoriskt. Vi måste vara än tacksammare eftersom Plechanovs förfrågan till Kautsky var så ideologiskt opartisk, och att Plechanov utifrån allt som Kautsky tidigare hade skrivit om den ryska revolutionen måste ha vetat att svaret knappast skulle vara något stöd för Plechanovs nuvarande uppfattningar.⁵

Kautsky talar sällan om den dialektiska materialismen men alltid använder metoden på ett utmärkt sätt för att analysera sociala förhållanden, och han besvarade kamrat Plechanovs första fråga genom att vägra att kalla den ryska revolutionen för borgerlig. De borgerliga revolutionernas epok är över och det gäller även Ryssland. Vi har ingen självständig och revolutionär borgerligt demokratisk rörelse. Inte heller kommer vi att få någon, eftersom de grundläggande samhällsekonomiska förutsättningarna för en sådan rörelse saknas – det vill säga ett starkt mellanskikt i städerna, en småbourgeoisie med både ett historiskt förflutet och en historisk framtid. Bönderna utgör en enorm revolutionär energikälla, men de kan inte spela en självständig historisk roll. Proletariatet måste leda bönderna, och i viss mån spela samma roll i förhållande till dem som småbourgeoisien i städerna under tidigare revolutioner har spelat i förhållande till proletariatet. ”Den ryska bourgeoisin kommer att ge upp sina revolutionära positioner till proletariatet. Den måste också överlämna den revolutionära hegemonin över bönderna.”⁶ Kautsky fortsätter sin analys fram till den tidpunkt då det uppstår en djupgående samhällelig fiendskap mellan proletariatet vid makten och de inflytelserika bonde-massor på vilka proletariatets makt vilar. Vilken utväg finns det ur denna motsättning?

Jag är inte helt klar över vad kamraterna i majoriteten [bolsjevikerna] menar med begreppet ”proletariatets och böndernas *demokratiska* diktatur”. Jag vill inte ge en vilseledande bild genom att på ett felaktigt sätt beskriva innehållet i denna ”koalitionsdiktatur”. Men om de menar att socialdemokratin ingår en formell allians med ett bondeparti för att bilda en regering, möjligen en regering där de sistnämnda dominerar till antalet, och att denna regering därefter skapar en demokratisk regim, och att efter en tid den ena av kompanjonerna, proletariatet, fredligt går över i opposition, då kan jag som svar på en sådan uppfattning bara upprepa vad jag redan har skrivit i min *Resultat och framtidsutsikter*:

Proletariatets politiska dominans är oförenligt med dess ekonomiska förslavning. Oberoende av under vilket politiskt flagg proletariatet kommit till makten tvingas det slå in på den socialistiska politikens väg. Det vore höjden av utopism att tro att proletariatet efter att ha blivit politiskt dominerande genom den borgerliga revolutionens inre mekanism, skulle kunna – även om det skulle önska det – begränsa sin uppgift till upprättandet av republikanskt-demokratiska villkor för bourgeoisins sociala dominans. Proletariatets politiska dominans, även om den endast är temporär, kommer att i enorm grad försvaga kapitalets motstånd, vilket alltid behöver statens stöd och detta kommer att ge proletariatets ekonomiska kamp en enorm omfattning. Arbetarna måste kräva att den revolutionära regeringen stöder strejkande arbetare, och en regering som lutar till arbetarna kan inte vägra att uppfylla detta krav. Men detta innebär att man paralyserar effekten av arbetskraftens reservarmé och gör arbetarna dominerande inte endast politiskt utan också ekonomiskt, och förvandlar privat äganderätt över produktionsmedlen till en fiktion.

5 För Plechanovs egennyttiga tolkning av Kautskys svar, se ”Pismo pjatoje”, i *Sotjinenija*, band 15.

6 L. Trotskij, *Resultat och framtidsutsikter*, på marxistarkiv.se, s 25.

Dessa oundvikliga social-ekonomiska konsekvenser av den proletära diktaturen⁷ kommer att visa sig mycket snabbt, långt innan det politiska systemets demokratisering har fullbordats.⁸

Från första stunden av sitt maktövertagande, kommer proletariatet att tvingas söka stöd i antagonismen mellan de fattiga och rika i byarna, mellan jordbruksproletariatet och jordbruksbourgeoisien. Samtidigt som böndernas heterogena karaktär skapar svårigheter och minskar den proletära politikens bas, kommer klassdifferentieringens otillräckliga grad att skapa hinder för att en avancerad klasskamp införs hos bönderna, varpå stadsproletariatet skulle kunna stödja sig. Böndernas primitivitet får dem att vända ett fientligt ansikte mot proletariatet. Böndernas avkylning, deras politiska passivitet och än mer dess övre sektionens aktiva motstånd, måste få ett inflytande på en sektion av de intellektuella och småbourgeoisin i städerna. Ju mer bestämd och avgjord proletariatets maktpolitik blir, dess trängre och mer osäker blir grunden under dess fötter.⁹

Men hur långt kan arbetarklassens socialistiska politik användas på Rysslands ekonomiska förhållanden? Vi kan med säkerhet säga en sak – att den kommer att stöta på politiska hinder mycket snabbare än den kommer att snubbla över landets tekniska efterblivenhet. *Utan ett direkt statsstöd från det europeiska proletariatet kan Rysslands arbetarklass inte behålla makten och förvandla sin temporära dominans till en långvarig socialistisk diktatur.*¹⁰

Kautsky säger att gränserna för hur en proletär seger skulle kunna användas kommer att utgöras av de sociala intressena hos de bönder som stöder den revolutionära regimen. Men det får naturligtvis inte tolkas som att proletariatet, på grund av någon sorts uttrycklig överenskommelse med sin allierade inte får korsa någon speciell gräns. Det handlar inte om någon överenskommelse. De ”gränser” som proletariatet kommer att stöta på kommer att vara rent yttre och objektiva hinder, som det vid någon tidpunkt i sitt styre inte kommer att kunna få bukt med. Det säger sig självt att proletariatet vid makten kommer att göra allt i sin makt för att undvika en förhastad konflikt med bönderna. Men eftersom maktinnehavet inte kommer att förändra dess [proletariatets] klasskaraktär – tvärtom kommer det faktiskt att göra dess karaktär ännu mer synlig – och eftersom proletariatet inte kan undvika att stöda jordbruksarbetarna i deras kamp för ett mänskligt liv, så innebär det att det till sist blir oundvikligt med en konflikt mellan proletariatet och de ”starka” bönderna. Men det kommer att vara början till slutet. Hur kan man lösa denna konflikt? Den kommer naturligtvis inte att lösas genom att företrädare för proletariatet flyttar från regeringsposter till oppositionens bänkar. Frågan kommer att vara mycket mer komplicerad än så. Konflikten kommer att sluta med ett inbördeskrig och proletariatets nederlag. *Inom en nationell revolutions begränsningar* och på grund av våra samhällsförhållanden finns det ingen annan ”utväg” för proletariatets politiska dominans. Det är därför proletariatet redan från början av sitt styre kommer att stå inför en enorm uppgift på liv och död, nämligen att spränga den ryska revolutionens nationsgränser och sätta alla den tillfälliga maktens resurser i rörelse för att omvandla den nationella omvälvningen till en del av den europeiska revolutionen. Det är den väg som följer av hela den revolutionära situation som Kautsky beskriver, och slutraderna i hans artikel pekar just mot denna slutsats.

Hur besvarar Kautsky Plechanovs andra fråga angående ett riktigt förhållningssätt till den borgerliga demokratin, ”som på sitt eget sätt kämpar för politisk frihet”? Kautsky svarar genom att fråga: Vad menar vi med demokrati? Den sortens revolutionär demokrati som skrev in sitt namn i historien existerar inte i Ryssland. Det enda som återstår är å ena sidan den borgerliga liberalismen, som är antirevolutionär ända in i mörkret, och å den andra folkmassorna, framförallt bönderna. Detta är två

7 Kautsky vägrar att kalla denna proletariatets politiska dominans för en *diktatur*, och normalt undviker jag själv detta ord. Hursomhelst är min uppfattning av det proletära styrets samhälleliga innehåll exakt samma som Kautskys – Trotskijns anmärkning.

8 *Ibid*, s 40-41.

9 *Ibid*, s 26-27.

10 *Ibid*, s 42.

helt olika väsen. Kamrat Plechanov ställer sin fråga i form av en ”algebraisk formel” för den borgerliga demokratin. I grund och botten innebär det att han tänker i termer av att kadeterna införlivar folkmassorna. Men i själva verket har inte något sådant införlivande skett, och enligt Kautsky *kommer det inte* att äga rum.

För att lösa jordbruksfrågan måste man avsäga sig alla liberala tvivel och förutfattade meningar och anta en djärvt revolutionär ståndpunkt. Men också detta kräver att man hittar stöd i städerna, i det politiska livets centrum. Det finns inget annat sådant stöd än proletarietet, och bara ett socialistiskt parti kan stöda sig på proletarietet. Kautsky tänker sig att vi ska rikta in vår taktik på att kämpa om ett direkt och omedelbart inflytande över bönderna. Kommer liberalismen att kunna tävla med oss på detta område? Så fort bönderna träder fram i form av trudovikgruppen¹¹ kommer liberalerna att bli fullständigt avskräckta.

En hel del har skrivits om trudovikernas vaga karaktär, instabilitet och obeslutsamhet, och det står utom allt tvivel. Men förändrar detta det oerhört viktiga faktum att de deputerade som de ryska bönderna skickade till duman till största delen visade sig vara öppna ”vänsterdemokrater” från *zemstvoerna*, universiteten och journalistkåren? Och det av bönder som just hade väckts av revolutionens dån och för första gången hade uppmanats att formulera sina krav? Och när ägde detta rum? Vid en tidpunkt då de fortfarande var berövade varje möjlighet att lyssna till fritt uttryckt agitation och fortfarande var förvirrade av detaljerna i ett komplicerat valsysteem, vid en tidpunkt då de så kallade konstitutionella demokraterna [kadeterna] befann sig mitt i sin smekmånad med folket.

Det finns naturligtvis ingen anledning att idealisera trudovikerna, för de är förvisso inte sista ordet i böndernas politiska utveckling. Men att föraktfullt avspisa dem eller klumpa ihop dem med kadeterna vore ett allvarligt politiskt misstag. Kadeternas vänsterflygel har givetvis ibland band till bönderna, och när vi praktiskt avgör vår ståndpunkt på olika orter måste vi ta detta i övervägande. Men i sin helhet har inte bönderna några band till liberalismen i allmänhet. Det är svårt att säga i vilken mån de bondedeputerade i den andra duman faktiskt kommer att representera bönderna, och det är svårt att förutsäga exakt vilka dessa deputerade kommer att bli. Men det finns inget tvivel om att bönderna har rört sig åt vänster samtidigt som kadeterna har svängt åt höger. Kautsky talar om socialdemokratin i termer av att vara böndernas revolutionära ledarskap. I det avseendet beskriver han bara den situation som redan existerar i Kaukasien. Gurija¹² är en fulländad modell för de revolutionära relationerna mellan bönderna och proletariets parti.

Som svar på den tredje frågan, angående taktiken under val till duman, svarar Kautsky: ”Man ska bara överväga samarbete med liberalismen när och om samarbetet med bönderna därmed inte avbryts.” Denna försiktiga formulering är mycket träffande. Den tillåter begränsade praktiska överenskommelser med kadeterna samtidigt som den varken behandlar dem som om de är centrala för valkampanjen, eller – ännu viktigare – ser dem som en utgångspunkt för en gemensam kampanj. Jag har på andra ställen i denna bok resonerat om de politiska motiven bakom överenskommelser inför val. Här tänker jag bara säga att motiven för att komma överens med liberalerna helt och fullt ligger inom ramen för vår direkta *kamp med liberalismen* om inflytandet över folkmassorna.

Jag upprepar: idag handlar inte frågan om vilket stadium vår revolution befinner sig i, utan istället längs vilken väg den kommer att utvecklas. Tvistefrågan är naturligtvis inte vad vi ska *kalla* vår revolution – om den är borgerlig eller socialistisk – det verkliga problemet är att avgöra dess verkliga riktning genom att analysera de krafter som är inblandade. Samtidigt ersätter vi alltför ofta en

11 I april 1906 bötjade en grupp bondedeputerade i duman att avskilja sig från kadeterna för att bilda ett eget parti. Trudovikernas program omfattade böndernas kvar på ägande av jorden och ett slut på alla rester av feodalism.

Trudovikerna bröt aldrig helt och hållet med kadeterna, utan vacklade precis som Trotskij förutspådde istället mellan dessa och socialdemokraterna.

12 Ett historiskt distrikt i västra Georgien.

materialistisk analys med formalistiska härledningar som säger att vår revolution är en borgerlig revolution; en segerrik borgerlig revolution överför makten till borgarklassen; proletariatet måste hjälpa den borgerliga revolutionen att segra; därmed måste det främja att makten överförs till borgarklassen; tanken på en arbetarregering är alltså oförenlig med en proletär taktik under en epok av borgerliga revolutioner, etc, etc.

En sådan rad av formalistiska slutledningar är bara smörja. Uppbyggnaden kanske är elegant, men man får se upp så att inte ens förslag förutsätter ”det som ska bevisas”. I och med att borgarklassen inte är vår revolutions ledande kraft vägrar Kautsky att kalla den borgerlig – även om vi för tillfället kan gå med på denna beteckning i den meningen att vår revolution fortfarande strävar efter att uppnå det borgerliga samhällets ”normala” existensvillkor. Men besvarar detta verkligen frågan om vilka krafter som faktiskt kämpar för dessa ”normala” villkor eller exakt *hur* de gör det? Vi vet att de segerrika sansculotternas (enligt Marx) ”simpel” exempel skapade förutsättningarna för den kapitalistiska borgarklassens makt. Finns det inte skäl att idag tro att dessa förutsättningar kommer att förberedas av det segerrika proletariatets klassexempel?

Men medan sansculotterna stödde jakobinerna så kommer proletariatet naturligtvis att föra socialdemokratien till makten. Den springande punkten är att en allmän definition eller rättare sagt beteckning varken kan ställa eller lösa sådana frågor. För det krävs en analys och analysen måste besvara följande frågor: Utvecklas vår revolution? Har den möjlighet att segra, det vill säga att överföra makten till en klass i opposition? I så fall vilken klass? Vilket parti är eller kan bli dess politiska representant? Var och en som tillstår att revolutionen har alla möjligheter att definitivt segra men samtidigt förnekar att det är oundvikligt eller möjligt att arbetarklassen kan härska, tänker sig uppenbarligen att någon annan kommer att göra anspråk på makten. Var finns denna tronpretendent och vem är det? Självklart är det den borgerliga demokratin. Vilka klasser beror den av? Var finns dess armé av kämpar?

Eftersom proletariatet hittills har varit revolutionens ledande kraft, så kommer den armé som kan garantera dess representanter en fullkomligt oberoende ställning med nödvändighet också att vara mot varje borgerligt demokratisk regering. Den grundläggande frågan är inte om den borgerliga demokratin i vårt land har spelat ut sin historiska roll eller ej – det har den naturligtvis inte – det verkliga spørsmålet är vilka möjliga gränser denna roll har. Vi har inte något tredje stånd, alltså först och främst en stark, kultiverad och revolutionär småbourgeoisie. Det är ett grundläggande faktum. I vår stadsbefolkning intas de småborgerliga demokraternas plats av industriproletariatet. Och vilka kommer att ersätta de småborgerliga demokraterna när det gäller makten? Jag har inte hört något definitivt svar på denna fråga, trots att den har diskuterats i vår partilitteratur i omkring två år – ända sedan den dag Parvus skrev sitt förord till min broschyr *Fram till nionde januari*.

Personligen har jag flera gånger tvingats återvända till denna fråga. Om läsaren skulle göra sig omaket att begrunda min artikel *Resultat och framtidsutsikter*, då kommer han att se att jag inte har någon som helst anledning att tillbakavisa en enda av de uppfattningar som formuleras i den artikel som jag har översatt av Kautsky, ty utvecklingen av vårt tänkande i dessa två artiklar är identisk. Jag upplever denna omständighet så mycket mer glädjande som en recensent – en person som respekteras av alla marxistiska schatteringar, om än en person som är alltför benägen att göra sig till tolk för gemensamma fördomar – nyligen med överlägset förakt avfärdade mitt verk med motiveringen att jag oavsett mina ädla avsikter hade skapat en ren fantasi. Det var inte mer att säga eftersom den vördade recensenten inte gjorde sig besväret att tänka igenom min analys. Trots att Kautskys artikel egentligen inte presenterar något nytt i fråga om argument, förefaller det som om hans arbete är mer på sin plats och relevant. Det beror givetvis inte på att det drog vanära över en talesman för gemensamma fördomar, utan istället att författaren, i detta fall till Kautskys artikel, har sådan auktoritet att han tvingar kamrater, även de med andra uppfattningar, att mer exakt och konkret tala om vilka samhällsförhållanden som är inblandade i revolutionen. Det är precis detta jag väntar så otåligt på att få höra. Trots alla mina förhoppningar [på sådana klargöranden] har mina

kritiker hittills inte kunnat lära mig något angående det.

V I Lenin: Förord till den ryska översättningen av Kautskys "Den ryska revolutionens drivkrafter och dess framtidsutsikter"

[Collected Works, band 11, s 408-413. Här översatt ur Witnesses to Permanent Revolution, Chicago: Haymarkets Books, 2009, s 580-586.]

K Kautsky har sedan länge varit känd för Rysslands progressiva arbetare som *deras* författare, som inte bara kan underbygga och förklara den revolutionära marxismens teoretiska läror, utan också tack vare kunskap om dess uppgifter och efter att ha gjort en genomgripande analys av dess fakta kan tillämpa dem på den ryska revolutionens komplicerade och invecklade frågor. Men idag när socialdemokraternas uppmärksamhet ibland nästan helt och hållet upptas av de liberala Petrusjkornas¹³ och deras medvetna och omedvetna jasägares tomma pladder, när "parlamentariska" formaliteter för många personer överskuggar den proletära klasskampens grundläggande frågor, och när missmodet ofta överväldigar även hyggliga människor och sätter ner deras intellektuella och politiska förmåga – idag är det tredubbelt viktigt för de ryska socialdemokraterna att ägna stor uppmärksamhet åt Kautskys uppfattning om den ryska revolutionens grundläggande frågor. Och inte så mycket ägna uppmärksamhet åt Kautskys uppfattningar som att begrunda det sätt på vilket han ställer frågan – för Kautsky är inte så tanklös att han utbreder sig om den ryska taktikens speciella frågeställningar som han inte är särskilt väl bekant med, och inte så okunnig om ryska angelägenheter att avfärda dem med banala påpekanden eller ett okritiskt uppreparande av de senaste populära proklamationerna.

Kautsky svarar på de frågor som Plechanov riktade till ett antal utländska socialister,¹⁴ och när han besvarar dem, eller rättare sagt väljer de delar från dessa illa formulerade frågor som *kan* vara användbara som diskussionsämnen bland socialister i alla länder, så börjar han med en försynt reservation – "i frågan om ryska angelägenheter [känner jag mig] som en nybörjare gentemot mina *ryska* kamrater." Detta är inte någon falsk blygsamhet, som hos en socialdemokratisk "general" som börjar med att grimasera som en småborgare och slutar med att uppträda som en Bourbon.* Inte alls. Kautsky har *i själva verket* begränsat sig till att bara besvara de frågor där hans analyser kan *hjälpa* Rysslands tänkande socialdemokrater att själva utarbeta de konkreta dagsuppgifterna och parollerna. Kautsky har vägrat att vara en general som utfärdar order: "höger om!" eller "vänster om!". Han har föredragit att behålla sin ställning som kamrat som befinner sig på avstånd, men en eftertänksam kamrat som pekar ut var vi själva ska leta efter ett svar.

Plechanov frågade Kautsky: 1. Är den ryska revolutionens "övergripande karaktär" borgerlig eller socialistisk? 2. Vilken inställning ska socialdemokrater ha till den borgerliga demokratin? Bör socialdemokraterna stöda oppositionens partier under valen till Duman?

Vid en första anblick kan frågorna verka utvalda med stor "finess". Men som ordspråket säger, "Om en sak är alltför fin, går den sönder." Varje mer eller mindre kunnig och observant person kommer faktiskt omedelbart att inse det fina... *knepet* med dessa frågor. Ett knep för det första därför att de är ett bra exempel på den metafysik som Plechanov är så förtjust i att pompöst fara ut mot, och det trots att han inte själv kan undvika att ha med den i sina egna konkreta historiska bedömningar. För

13 Petrusjka var en livegen betjänt i Gogols *Döda själar* som läser böcker genom att bokstavera varenda ord utan att bry sig om deras betydelse.

14 I hopp om att de ledande europeiska marxisterna skulle stödja hans ståndpunkt genom att hålla med honom om att den ryska revolutionen var en demokratisk revolution som därmed borde ledas av borgarklassen, hade Plechanov skickat dem ett antal (ganska ledande) frågor. Kautsky återger de tre viktigaste av dessa (på sidan 11 i den svenska översättningen på www.marxistarkiv.se.)

* **Huset Bourbon** är en konungaätt som idag regerar i Spanien och tidigare har regerat i Frankrike och delar av Italien – öa.

det andra ett knep därför att de utfrågade personerna på ett konstgjort sätt tvingas in i ett litet och överdrivet trångt hörn. Bara personer som är fullständigt, man skulle kunna säga jungfruligt, oskyldiga i politiska frågor kan undgå att se att Plechanov medvetet utgår från en avlägsen ståndpunkt och försiktigt knuffar personen han frågar ut till en ståndpunkt där denne tvingas rättfärdiga... ett block med kadeterna!

Att förmå en godtrogen samtalspartner att rättfärdiga ett block med ett visst parti utan att namnge detta parti; att tala om en revolutionär rörelse utan att särskilja de revolutionära demokraterna från de oppositionella borgerliga demokraterna; att antyda att borgarklassen ”kämpar” *på sitt eget sätt*, med andra ord annorlunda än proletariatet, utan att klart och tydligt säga vilken denna skillnad faktiskt är; att snärja den man samtalar med som en gröngöling med ett bete i form av Amsterdam-resolutionen,¹⁵ som med nödvändighet måste *dölja* de ryska socialdemokraternas verkliga tvistefrågor för utlänningar; att ange konkreta riktlinjer angående en speciell taktik i ett speciellt fall och den inställning man ska anta gentemot olika partier bland de borgerliga demokraterna utifrån en allmän *fras* om revolutionens övergripande karaktär, istället för att härleda denna ”den ryska revolutionens övergripande karaktär” från en exakt analys av konkreta uppgifter om de olika klassernas intressen och ståndpunkt under den ryska revolutionen – är inte allt detta ett knep? Är det inte en parodi på Marx’ dialektiska materialism?

”Ja är ja, och nej är nej. Vad därutöver är, det är av ondo.” Antingen en borgerlig eller en socialistisk revolution. Resten kan ”härledas” ur ”huvudlösningen” med hjälp av enkel slutledningsförmåga!

Kautsky gör oss en stor tjänst genom att i sina svar omedelbart inse den springande punkten och gå till botten med det misstag som ligger i själva sättet att ställa dem. *I grund och botten* besvarar Kautsky Plechanovs frågor genom att *avvisa* hur Plechanov ställer dem! Kautsky besvarar Plechanov genom att *rätta till* Plechanovs sätt att ställa frågan. Ju mer vänligt och försiktigt han tillrättavisar frågeställaren, desto mer dödlig blir hans kritik av Plechanovs sätt att ställa frågan. ”Vi bör komma ihåg”, skriver Kautsky, ”att vi går framåt mot helt nya situationer och problem på vilka inga tidigare förebilder passar.”

Detta träffar huvudet på spiken gällande Plechanovs fråga: är vår revolution borgerlig eller socialistisk till sin övergripande karaktär? Kautsky säger att detta är det gamla mönstret. Frågan får inte ställas på detta sätt, det är inte ett marxistiskt sätt. Revolutionen i Ryssland är inte en borgerlig revolution eftersom borgarklassen inte är en av drivkrafterna i den nuvarande revolutionära rörelsen i Ryssland. Och revolutionen i Ryssland är inte en socialistisk revolution ty det finns *inget sätt* på vilket den kan leda proletariatet till ett *ensamt* herravälde eller diktatur. Socialdemokratin kan segra under den ryska revolutionen och *måste* sträva mot det. Men en seger under den nuvarande revolutionen kan inte bara vara proletariatets seger, utan hjälp av andra klasser. Vilken klass är då, med hänsyn till den nuvarande revolutionens objektiva förhållanden, proletariatets allierade? *Bönderna*: ”Men bara proletariatet och bönderna har ett påtagligt gemensamt intresse för hela den revolutionära perioden.”

Alla Kautskys omdömen är ett lysande försvar av den ryska socialdemokratins revolutionära flygels taktik, det vill säga bolsjevikernas taktik. Detta försvar är än mer värdefullt eftersom Kautsky har bortsett från konkreta och praktiska frågor och riktat all sin uppmärksamhet mot en systematisk redogörelse för den socialistiska taktikens *allmänna principer* under vår revolution. Han har visat att Plechanovs luggslitna resonemang att ”revolutionen är en borgerlig revolution så vi måste stöda

15 Under Andra internationalens kongress i Amsterdam i augusti 1904 hade SPD [tyska socialdemokratiska partiet] och de franska marxisterna gått samman och föreslagit att man öppet skulle fördöma revisionismen och att socialister deltog i borgerliga regeringar. Plechanov hade åberopat auktoriteten hos denna resolution både gentemot bolsjevikernas politik och mot förespråkarna av en permanent revolution, eftersom den bestämt hävdade ”att socialdemokratin... inte kan *ha för avsikt* att delta i regeringsmakten i det kapitalistiska samhället”.

borgarklassen” inte har någonting gemensamt med marxismen. Han inser således det grundläggande misstag som begåtts av vår socialdemokratiska opportunist, det vill säga mensjevismen, som bolsjevikerna har bekämpat sedan början av 1905.

Vidare har Kautskys analys, som inte utgår från allmänna fraser utan från en analys av specifika klassers ståndpunkter och intressen, på nytt bekräftat den slutsats som kadeternas jasägare inom våra led ansåg vara ”taktlös”, nämligen att borgarklassen i Rysslands fruktar revolutionen mer än reaktionärerna, att den föraktar reaktionen därför att den ger upphov till revolution, att den vill ha politisk frihet för att få stopp på revolutionen. Jämför detta med den naiva tro på kadeterna som tillkännages av vår Plechanov, som i sina frågor omärkligt har identifierat oppositionens kamp mot den gamla samhällsordningen med kampen mot regeringens försök att krossa den revolutionära rörelsen! Till skillnad från mensjevikerna, med sin stereotypa syn på ”borgerlig demokrati”, har Kautsky visat att den har revolutionära och icke revolutionära delar, han har påvisat liberalismens bankrutt, och har visat att, vartefter bönderna blir mer självständiga och mer medvetna kommer liberalerna oundvikligen att snabbt röra sig åt höger. En borgerlig revolution som genomförs av proletariatet och bönderna trots borgarklassens vacklan – denna grundläggande princip i bolsjevikernas taktik – bekräftas helt och fullt av Kautsky.

Kautsky visar att det under revolutionens förlopp är fullt möjligt att det socialdemokratiska partiet kommer att segra och att detta parti *måste* besjåla sina anhängare med en tro på segern. Kautskys slutsats bringar mensjevikernas rädsla för en socialdemokratisk seger under den nuvarande revolutionen på skam. Plechanovs skrattretande försök att ”tillrättalägga” vår revolutions uppgifter ”för att passa Amsterdamresolutionen” ser särskilt komiska ut när de jämförs med Kautskys klara och enkla omdöme: ”man kan inte kämpa med framgång om man redan på förhand avsvär sig segern.”

Den grundläggande skillnaden mellan Kautskys *metoder* och de som våra nuvarande opportunisters ledare Plechanov har, blir ännu mer slående när den förstnämnda slår fast: att tro att ”alla klasser och partier som strävar efter politisk frihet bara behöver arbeta tillsammans för att uppnå den” innebär att ”*bara titta ytligt på politiken*”. Det låter som om Kautsky syftar direkt på den lilla grupp socialdemokrater som har deserterat till liberalerna: herrar Portugalov, Prokopovitj, Kuskova, Logutjarskij, Izgojev, Struve och andra, som begår just det misstag som Kautsky hänvisar till (och som på samma gång drar med sig Plechanov). Det faktum att Kautsky inte är bekant med detta herrskaps skrifter bara ökar betydelsen av hans teoretiska slutsats.

Självfallet är Kautsky *fullkomligt* överens med *alla* ryska socialdemokraters grundläggande tes att bonderörelsen är *icke-socialistisk*, att socialismen inte kan uppstå ur en småskalig bondeproduktion, etc. Det vore väldigt lärorikt för socialistrevolutionärerna, som är förtjusta i att hävda att de ”också är överens med Marx”, att begrunda dessa Kautskys ord.

Avslutningsvis några ord om ”auktoriteter”. Marxister kan inte anamma de pseudorevolutionära abstrakta intellektuella radikalernas vanliga ståndpunkt: ”inga auktoriteter”.

Nej, arbetarklassen för en hård och orubblig kamp för fullständig befrielse i hela världen och den behöver auktoriteter, men givetvis bara i samma mening som unga arbetare behöver erfarenheterna hos beprövade kämpar mot förtryck och utsugning, hos personer som är bevandrade i revolutionära traditioner och som är politiskt vidsynta. Proletariatet i alla länder behöver auktoriteten hos proletariatets världsomfattande kamp. Vi behöver auktoriteten hos den internationella socialdemokratis teoretiker för att göra det möjligt för oss att på ett riktigt sätt förstå vårt partis program och taktik. Men denna auktoritet har naturligtvis inget gemensamt med den borgerliga vetenskapens och politiska polisens officiella auktoritet. Det är en auktoritet som har uppnåtts under den mer varierade kamp som har förts i den socialistiska världsansamlingens led. Oavsett hur viktig denna auktoritet kan vara för att bredda horisonten för de som är indragna i kampen, så vore det otillåtligt att i arbetarpartiet påstå att den omedelbara politikens praktiska och konkreta frågor kan lösas av någon som befinner sig långt bort. Den yttersta auktoriteten i alla sådana frågor kommer alltid att vara den

kollektiva andan hos de progressiva klassmedvetna arbetare som är direkt indragna i kampen i varje land.

Detta är vår uppfattning om auktoriteten hos de åsikter som Kautsky och Plechanov hyser. Den sistnämndes teoretiska arbeten – i synnerhet hans kritik av narodnikerna och opportunisterna – är fortfarande en bestående tillgång för socialdemokratien över hela Ryssland, och ingen ”fraktionism” kan göra personer som har den minsta ”fysiska intelligens” så blinda att de kan glömma eller förneka hur betydelsefull denna tillgång är. Men som politisk ledare för den ryska socialdemokratien under den borgerliga revolutionen i Ryssland, som taktiker, har Plechanov visat sig vara under all kritik. På detta område har han uppvisat en opportunism som är hundra gånger mer skadlig än vad Bernsteins opportunism är för de tyska arbetarna. Det är mot Plechanovs kadetliknande politik, mot den Plechanov som har återvänt till Prokopovitjs och de andras föll, som vi måste kämpa på det mest oförsonliga sätt.

Att Plechanovs taktiska opportunism är ett fullständigt förnekande av den marxistiska metodens grundprinciper visar sig allra bäst i den *argumentering* som Kautsky använder i den uppsats som här presenteras för läsaren.

(Översättning från engelska, Göran Källqvist.)